ASIANTUNTIJALAUSUNTO 6.10.2025

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta
MmV@eduskunta.fi

LAUSUNTO EDUSKUNNAN MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNALLE:

KOSKIEN KOMISSION TIEDONANTOA SEKÄ EHDOTUSTA VUOSIA 2028-2034 KOSKEVAKSI EU:N MONIVUOTISEKSI RAHOITUSKEHYKSEKSI

6.10.2025

BSAG
Baltic Sea Action Group

Baltic Sea Action Group (Elävä Itämeri säätiö sr.) kiittää kutsusta antaa lausunto koskien komission tiedonantoa sekä ehdotusta vuosia 2028-2034 koskevaksi EU:n monivuotiseksi rahoituskehykseksi. Säätiö korostaa, että, erityisesti nykyisessä epävakaassa maailman tilanteessa, on huomioitava miten turvallisuus-, ilmasto- ja ympäristökysymykset kytkeytyvät yhteen, niin vaikutusten kuin ratkaisujenkin osalta. Tämä keskinäisriippuvuus ulottuu myös mitä suurimmassa määrin maatalouden tukiin, ja ratkaisuissa ovat yhdistettävissä ilmastonmuutoksen torjunnan, siihen sopeutumisen, luonnon monimuotoisuuden ja vesistöjen hyvän tilan edistämisen tarpeet.

Maatalouden tuet ovat aivan keskeisessä roolissa Euroopan turvallisuuden, omavaraisuuden ja pitkäkestoisemmin ilmastokestävyyden ja talouden vahvistamisen työkaluina. Tämän takia keskitymme lausunnossamme maatalouden tukiin ja niihin suoraan tai välillisesti liittyviin osiin EU:n monivuotisessa rahoituskehyksessä.

Euroopan turvallisuusympäristö on erittäin huolestuttava. BSAG pitää tarpeellisena vahvempaa varautumista turvallisuusuhkiin myös EU:n rahoituskehyksen puitteissa. Juuri turvallisuusnäkökohdista katsottuna EU:n ruokajärjestelmä on haavoittuvampi, kuin usein halutaan myöntää. Suomi on yksi maailman huoltovarmimmista maista, ja koko EU:n osalta ollaan kaukana Suomen tasosta. Silti niin Suomi kuin koko EU ovat ruokaturvansa osalta keskittyneet vääriin mittareihin. EU:n maatalouden huoltovarmuuden perussuure näyttää olevan viljelyskäytössä olevien hehtaarien määrä. Tosiasiallisesti vain ne hehtaarit, joita voidaan kriisioloissa viljellä ilman epävarmoja tuontilannoitteita ja muita tuotantopanoksia, ovat huoltovarmuuden kannalta relevantteja. Eurooppa on riippuvainen venäläisistä raaka-aineista erityisesti typpilannoituksen osalta. Tätä riippuvuutta voidaan pienentää merkittävästi muuttamalla maatalouden käytäntöjä kohti uudistavuutta. Monivuotisen rahoituskehyksen tulisi mahdollistaa ja maatalouden osalta suorastaan perustua tarvittavan muutoksen käynnistämiseen ja voimistamiseen.

Nykyisellään komission julkaisemien materiaalien perusteella ei voida tehdä tulkintaa yhteisen maatalouspolitiikan (YMP/CAP) riittävän voimakkaasta muutosluonteesta. Seuraava monivuotinen rahoituskausi on maatalouden kannalta ratkaiseva ilmastonmuutokseen sopeutumisen näkökulmasta. Nyt voimallisesti käynnistettävillä toimilla voidaan pienentää negatiivisia seurauksia ja valmistautua yhä paheneviin sään ääri-ilmiöihin ja keskilämpötilojen muutoksiin. Maataloudessa ilmastonmuutos vaikuttaa jo voimakkaasti toimintaedellytyksiin. Vaikutusten voimistuminen on jo osin väistämätöntä, minkä vuoksi maaperän ja maanviljelyn ilmastokestävyyteen investoimisella alkaa olla jo kiire. Sodan uhan näkökulmasta saattaa olla jo hiukan liian myöhäistä, mutta vielä on tehtävissä paljon. Julkisissa lausunnoissa sodanuhan uskotaan voimistuvan 2030-luvun alussa. Jos näin on, voidaan nyt valmisteltavan monivuotisen rahoituskehyksen puitteissa tehokkaasti ja etupainotteisesti toimeenpannuilla ratkaisuilla vielä saavuttaa merkittävästi vakaampi huoltovarmuuden taso.

Maatalouden tukien osalta tarvittaisiin siis nk. muutos-CAP (YMP), jonka aikana maatalouden tuontiriippuvuus vähintään puolitettaisiin, maaperän kasvukuntoa parannetaan määrätietoisesti ja maataloudessa siirrytään kemiallisteknologisesta suuntauksesta biologisten prosessien tehokkaampaan hyödyntämiseen ja peltokohtaisesti optimoituihin toimenpiteisiin.

Suomelle ja EU:lle on edullista parantaa alueensa peltojen kasvukuntoa ja ilmastokestävyyttä, siitä kannattaa maksaa tukea puhtaan pinta-alatuen sijaan. Viljelysmaat ovat jopa yksittäisen tilan sisällä niin erilaisia, ettei ole erityisen tehokasta määritellä tiettyjä toimenpiteitä tukien maksamisen edellytykseksi. Toki jossain tapauksessa osana siirtymäkautta toimenpideperusteisuudella on yhä paikkansa ja osa niistä on ollut jopa hyvinkin onnistuneita. Nyt on jo mahdollista siirtyä kohti tulosperusteisia tukia. Esimerkiksi Suomessa Ilmatieteenlaitos on kehittänyt erinomaisen todentamisjärjestelmän hiilensidonnan perusteella maksettavan tuen toimeenpanemiseksi.

Erityisen olennaista peltojen kasvukunnon vahvistaminen seuraavan ohjelmakauden aikana on uusien ja nuorten viljelijöiden kannalta. Maatalouden kannattavuus on jo nykyisellään heikko, eikä heikkenevän maaperän varaan voi rakentaa kestävää maataloutta. Maatalous on yhteiskuntiemme olemassaolon edellytys, joten sen turvaaminen on kriittistä. Nyt olemme tilanteessa, jossa heikkenevä maan kasvukunto tekee maanviljelystä tarpeettoman riskialttiin uravaihtoehdon erityisesti Suomen kaltaisilla alueilla. Meidän on pysäytettävä kasvukunnon heikkeneminen ja näin turvattava maatalouden tärkein pääoma. Siten voimme tukea uusia ja nuoria viljelijöitä ja varmistaa alkutuotannon pitkälle tulevaisuuteen.

Koska maatalouden kannattavuuden, ilmastokestävyyden, ekologisten syiden ja kasvavissa määrin turvallisuuteen liittyvien syiden vuoksi tarvitsemme merkittävän muutoksen kohti uudistavuutta, tulisi se näkyä myös monivuotisessa rahoituskehyksessä. Tämän vuoksi maatalouteen kohdistuvien tukien tulisi ennemminkin kasvaa kuin pienentyä lähivuosina. Jos maataloudessa tehtäisiin vahva muutosloikka, hyvin suurella todennäköisyydellä vahvistuisi maatalouden kannattavuus, satovarmuus ja ilmastokestävyys rahoituskehyksen voimassaolon aikana. Näin ollen kyseessä olisi investointiluontoinen ratkaisu, joka loisi edellytykset maataloustukien kokonaismäärän pienentämiselle tulevaisuudessa. Ilman muutosta maatalouden kannattavuuden heikkeneminen johtaa tulevina kausina kasvavaan rahoitustarpeeseen.

Monet edellä mainitut asiat ovat teoriassa tehtävissä myös komission esittämän rahoituskehyksen puitteissa. Käytännössä maatalouden muutos nykyisen esityksen puitteissa edellyttää, että muutokseen suunnataan tuntuvasti resursseja myös maataloudelle korvamerkittyjen määrärahojen ulkopuolelta. Se on komission esityksen mukaan mahdollista sekä kansallisista budjeteista että rahoituskehyksessä esitettyjen korvamerkitsemättömien varojen kohdentamisella. Suurempi panostus on perusteltu niin turvallisuuden kuin ekologisten hyötyjen vuoksi, joita samalla muutoksella saadaan, kun maatalouden kannattavuutta ja satovarmuutta parannetaan uudistavaan viljelyyn perustuvilla menetelmillä. Kyseessä on kuitenkin niin merkittävä tarve, ettei se voi jäädä teoreettiseksi mahdollisuudeksi, vaan muutosrahoitus tulisi sopia nykyistä ehdotusta tarkemmin osana rahoituskehystä.

Tulosperusteisuus tulisi olla se suuri linja, jota kohti EU:ssa siirrytään. Esimerkiksi CAP strategiasuunnitelman osalta painopistettä tulee siirtää tuloksista maksamiseen. Nyt on aiempaa paremmat edellytykset ottaa maatalouden osalta käyttöön tulosperusteisia tukia, jotka ovat sekä todennettavissa että perustuvat maanviljelijän asiantuntemuksen ja olosuhteiden kunnioittamiseen. Teknologinen kehitys ja tutkimuksen läpimurrot avaavat jatkuvasti uusia kustannustehokkaita tapoja todentaa tulokset menetelmillä, jotka takaavat yhdenvertaiset ja hallinnollisesti tehokkaat tulosperusteiset tuet. Maatalouden ja muiden elinkeinojen valtiontukien tulosperusteisuuden edellytykset ja raamit tulisi selkeyttää ja tarvittaessa WTO tasolla edistää vihreää siirtymää ja kiertotaloutta vauhdittavia tukia.

Tarvittava muutos tapahtuu myös maatilan porttien ulkopuolella. Siksi onkin tärkeää tunnistaa kestävään maatalouteen liittyvät muut osa-alueet ja niiden rahoitus. Maataloustukien ja koheesiorahojen yhdistäminen ja koordinointi jäsenmaiden ja alueiden tasolla tarjoaa mahdollisuuden kokonaisvaltaisemmat toimet kestävyysmurroksen edistämiseksi.

Yksi aivan keskeinen alue on kiertotalous, joka on keskeisessä roolissa Venäjästä riippuvaisista fossiilisista lannoitteista irtautumisessa. Ravinteiden kierrättämisen lisäksi kiertotaloudella on toki paljon muitakin merkittäviä hyötyjä, joita ei riittävällä tavalla olla vielä saatu hyödynnettyä. Nykyisestä komission esityksestä ei löydy kiertotaloudelle korvamerkittyä rahoitusta. Sekin on toki rahoitettavissa korvamerkitsemättömistä määrärahoista, mutta onko meillä edellytyksiä luottaa näin tapahtuvan?

Tärkeä osa-alue on tutkimus- ja kehitysrahoitus sekä muutosta tukevat hankkeet (sekä paikalliset yhteistyö, tiedonvaihto ja neuvontahankkeet, että sääntelyn kehittämistä palvelevat pilottihankkeet), joilla on ollut suuri merkitys tarvittavan muutoksen edistämisessä. Tarvittava maatalouden muutos tuskin onnistuu pelkällä viljelijälle ohjattavalla tuella. Kyseessä on maatalouden evoluutio, mutta se edellyttää merkittävässä määrin osaamisen kehittämistä ja ajattelutavan muutosta. Säätiömme pitkäaikaisen työn perusteella voimme todeta viljelijöiden tarvitsevan sekä osaamisen vahvistamista että mitä suurimmassa määrin vertaistukea toisilta viljelijöiltä. Tätä jo pidemmällä muutoksessa olevien ja muutoksen taloudellisista ja ekologisista hyödyistä hyötymään päässeiden vertaisten tukea on voitu kanavoida viljelijäyhteisön hyväksi erilaisilla hankkeilla, joiden rahoitus näyttää olevan epävarma seuraavassa monivuotisessa rahoituskehyksessä. Arviomme mukaan vielä ei ole mahdollista säästää muutoksen tuesta.

EU:n monivuotisessa rahoituskehyksessä on varattava riittävät resurssit ympäristön, luonnon monimuotoisuuden ja vesiensuojeluun. Euroopan ympäristökeskuksen tuoreen Euroopan ympäristön tilaa koskevan raportin (EEA, 2025) mukaan ilmastonmuutos ja luonnon tuhoutuminen on suora uhka Euroopan kilpailukyvylle. Talous, kilpailukyky ja turvallisuus perustuvat terveeseen ympäristöön, luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonvaroihin. Komission esityksestä puuttuu kohdennettu rahoitus ympäristönsuojelutoimiin ja ohjelmiin; esimerkiksi Euroopan merisopimus (Ocean Pact) on kannatetava aloite ja sen vaatima rahoitus merien suojeluun on varmistettava. Euroopalla ei ole varaa jättää luontoa oman onnensa nojaan vuosikymmeneksi.

Kaiken kaikkiaan komission ehdotus monivuotiseksi rahoituskehykseksi pitää sisällään mahdollisuuden hyvään muutokseen, mutta valtaosa muutoksen mahdollisuuksista perustuu optimistiseen tulkintaan. Suomi ja Eurooppa tarvitsee maatalouden muutoksen, jotta viljely on tulevaisuudessa kannattavaa, houkuttelevaa, ekologisesti kestävää ja tuottaa myös kriisit kestävää turvallisuutta. Tämä muutos ei voi olla vain toive tai mahdollisuus, eikä sen tulisi olla pelkästään jäsenmaiden kansallisista päätöksistä riippuvaa. On Suomen etu, että tarvittava maatalouden muutos ja sen rahoitus kirjataan unionitasolla selvemmin auki monivuotiseen rahoituskehykseen ja EU:n yhteiseen maatalouspolitiikkaan (CAP/YMP). On meille välttämätön huolehtia kasvun edellytyksistä eli eurooppalaisen luonnon kantokyvystä.

Espoossa 6. lokakuuta 2025

Baltic Sea Action Group (Elävä Itämeri säätiö, sr.)
Ville Wahlberg
toimitusjohtaja
ville.wahlberg@bsag.fi
+358 45 125 132